

ТЕМА 6

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Мета: усвідомлення значення податкової політики та оподаткування в міжнародному бізнесі; ознайомлення з принципами та стратегіями податкової оптимізації.

Основні поняття: оподаткування, податкова політика, податки на прибуток, ПДВ (податок на додану вартість), мита, податкові угоди, подвійне оподаткування, податкова оптимізація, податкове законодавство, цифровізація.

План

1. Значення податкової політики для міжнародного бізнесу.
2. Основні принципи оподаткування в міжнародному бізнесі: податки на прибуток, ПДВ, мита.
3. Особливості податкових угод та їх вплив на бізнес-процеси.
4. Стратегії оптимізації податків у міжнародних корпораціях.

1. Значення податкової політики для міжнародного бізнесу

Податкова політика впливає на рішення компаній щодо розташування виробничих потужностей, відкриття філій та міжнародних інвестицій. У країнах із сприятливою податковою системою спостерігається активне зростання бізнесу та залучення іноземного капіталу. Надмірно високі податки можуть змушувати компанії переміщувати свої активи в інші юрисдикції з м'якшою політикою оподаткування. Важливим фактором є також прозорість податкової системи та рівень корупції, оскільки це впливає на довіру інвесторів. Держави часто використовують податкові пільги для залучення стратегічно важливих компаній у певні сектори економіки. Податкова політика може змінюватися залежно від економічної ситуації в країні та пріоритетів уряду.

Таблиця 6.1 – Вплив податкової політики на міжнародний бізнес

Фактор	Вплив на бізнес
Рівень податкових ставок	Визначає витрати компаній
Податкові пільги	Стимулюють інвестиції
Стабільність законодавства	Забезпечує передбачуваність ведення бізнесу
Наявність податкових угод	Запобігає подвійному оподаткуванню

Різні держави пропонують спеціальні економічні зони зі зниженими податками для залучення міжнародного бізнесу. Наприклад, у Сінгапурі низький корпоративний податок сприяє розвитку стартапів і технологічних компаній. Водночас у США є складна система оподаткування з численними федеральними та місцевими податками. Європейський Союз встановлює загальні податкові правила, але кожна країна має свої особливості

оподаткування. Держави також можуть змінювати ставки податків на основі макроекономічних показників, таких як рівень інфляції та безробіття.

Важливим аспектом є податкова стабільність, адже часті зміни податкового законодавства можуть відлякувати інвесторів. Наприклад, різке підвищення податку на прибуток може змусити компанії скоротити свої інвестиції та навіть вийти з ринку. Відсутність прозорих податкових правил може призводити до ухилення від сплати податків і створення "сірої" економіки. Податкові реформи часто стають об'єктом політичних дебатів, оскільки вони безпосередньо впливають на добробут населення. Міжнародні організації, такі як ОЕСР, розробляють рекомендації щодо поліпшення податкової політики для країн світу.

Компанії також враховують ризики подвійного оподаткування при виході на міжнародні ринки. Наприклад, якщо країна не має податкових угод з іншими державами, компанія може опинитися під подвійним оподаткуванням. Держави можуть використовувати податкові механізми як інструмент політичного тиску, вводячи додаткові збори для іноземних компаній. Деякі країни пропонують податкові канікули для залучення інвестицій у певні галузі, наприклад, у відновлювану енергетику. Податкові стимули можуть суттєво впливати на вибір інвесторів між різними ринками.

2. Основні принципи оподаткування в міжнародному бізнесі: податки на прибуток, ПДВ, мита

Міжнародний бізнес стикається з різними видами податків, серед яких ключову роль відіграють податок на прибуток, податок на додану вартість (ПДВ) та мита. Податок на прибуток стягується з чистого доходу компаній та варіюється залежно від країни. ПДВ є непрямим податком, який сплачується на кожному етапі постачання товарів і послуг. Мита застосовуються до товарів, що імпортуються та експортуються, і впливають на кінцеву вартість продукції. Наприклад, у США цей податок складає приблизно 21%, тоді як в Ірландії – лише 12,5%. Низький податок на прибуток може бути привабливим для міжнародних корпорацій, що пояснює, чому багато великих компаній реєструють свої офіси в країнах із м'якою податковою політикою.

Таблиця 6.2 – Основні податки в міжнародному бізнесі

Вид податку	Характеристика
Податок на прибуток	Залежить від доходу компанії
Податок на додану вартість (ПДВ)	Непрямий податок на товари та послуги
Мита	Податки на імпорт та експорт

ПДВ є непрямим податком, який сплачується на кожному етапі продажу товарів і послуг. Він широко використовується в країнах Європейського Союзу, де стандартна ставка зазвичай коливається в межах 20%. Водночас у США замість ПДВ використовується податок з продажу, який встановлюється на рівні штатів. Це створює додаткові труднощі для компаній, які працюють у

кількох юрисдикціях, оскільки вони змушені враховувати різні податкові системи.

Мита є важливим фактором, що впливає на міжнародну торгівлю. Вони встановлюються на імпортовані товари та можуть суттєво підвищувати їхню вартість. Наприклад, у рамках торгових війн між США та Китаєм було запроваджено високі мита на низку товарів, що призвело до змін у глобальних ланцюгах поставок. Компанії змушені враховувати ці витрати при ухваленні рішень щодо розміщення виробничих потужностей.

Оподаткування міжнародного бізнесу регулюється як національними законами, так і міжнародними угодами. Наприклад, ОЕСР розробила стандарти щодо оподаткування транснаціональних корпорацій, які спрямовані на запобігання ухиленню від сплати податків. Також багато країн укладають двосторонні податкові угоди, які дозволяють уникнути подвійного оподаткування.

Правильне розуміння особливостей міжнародного оподаткування дозволяє компаніям мінімізувати витрати та підвищити ефективність діяльності. Для цього корпорації використовують різні методи податкового планування, такі як трансфертне ціноутворення або реєстрація дочірніх компаній у юрисдикціях з низькими податковими ставками. Однак важливо дотримуватись усіх законодавчих вимог, щоб уникнути штрафів та інших санкцій.

3. Особливості податкових угод та їх вплив на бізнес-процеси

Податкові угоди між країнами мають важливе значення для міжнародного бізнесу, оскільки вони регулюють питання оподаткування доходів, отриманих компаніями на території іншої держави. Однією з основних цілей податкових угод є уникнення подвійного оподаткування. Це означає, що компанії, які ведуть бізнес в кількох країнах, не повинні сплачувати податки на один і той самий дохід двічі. Податкові угоди дозволяють визначити, в якій країні має бути сплачений податок, і регулюють механізми розподілу податкових доходів між державами.

Таблиця 6.3 – Вплив податкових угод на бізнес

Фактор	Вплив на компанії
Уникнення подвійного оподаткування	Зниження податкового навантаження
Зниження ставок на міжнародні платежі	Оптимізація витрат
Прозорість податкових зобов'язань	Мінімізація ризиків

У разі наявності податкових угод між країнами, компанії можуть отримувати податкові пільги, зокрема, знижені ставки податку на прибуток чи звільнення від певних податків. Це дозволяє зменшити витрати компанії і підвищити її конкурентоспроможність. Наприклад, деякі країни надають пільги для доходів, отриманих від інвестицій або дивідендів, отриманих із іншої країни, що дає можливість бізнесу мінімізувати податкові витрати.

Податкові угоди також визначають механізми обміну інформацією між податковими органами різних країн. Це важливо для боротьби з ухиленням від сплати податків і забезпечує прозорість фінансових операцій. Завдяки таким угодам податкові органи можуть перевіряти фінансову звітність компаній, що займаються міжнародною діяльністю, і виявляти порушення.

Однією з найбільших переваг податкових угод є можливість для компаній уникнути подвійного оподаткування, що часто відбувається, коли одна компанія отримує дохід одночасно в двох або більше країнах. Наприклад, якщо іноземна компанія отримує прибуток в Україні, то відповідно до податкової угоди між Україною та іншою країною, доходи компанії можуть бути оподатковані лише в країні резидента. Це забезпечує більшу економічну вигоду для бізнесу, знижуючи податкове навантаження.

Ще однією важливою особливістю податкових угод є регулювання питань трансфертного ціноутворення. Коли компанії працюють в кількох країнах, вони часто укладають угоди про ціноутворення, щоб передавати товари, послуги або активи між своїми підрозділами за цінами, які не спричиняють великого податкового навантаження. Податкові угоди можуть регулювати такі аспекти, щоб уникнути маніпулювання цінами з метою мінімізації податкових зобов'язань.

Податкові угоди також можуть передбачати інші механізми, такі як право на відшкодування податків, сплачених за кордоном, через податкові кредити або знижки. Це дозволяє бізнесу зберегти частину своїх доходів, що допомагає зменшити витрати на ведення міжнародної діяльності.

У зв'язку з міжнародною глобалізацією бізнесу важливість податкових угод зростає, оскільки компанії прагнуть до максимальної податкової ефективності при веденні бізнесу в різних юрисдикціях. Однак варто зазначити, що податкові угоди можуть бути складними для розуміння, що вимагає від компаній значних зусиль для правильного застосування їх положень. Потрібно враховувати не тільки національні закони, але й специфіку міжнародних угод для уникнення помилок і штрафів.

4. Стратегії оптимізації податків у міжнародних корпораціях

Оптимізація податків є однією з найважливіших складових стратегії міжнародних корпорацій, оскільки вона дозволяє знизити податкове навантаження та збільшити загальний прибуток. Однією з основних стратегій є вибір юрисдикції з низькими податковими ставками або спеціальними податковими пільгами. Наприклад, багато великих міжнародних компаній реєструють свої дочірні компанії в країнах, де податок на прибуток є значно нижчим, ніж у їхніх країнах-материнках. Це дозволяє компаніям мінімізувати сплату податків і зберегти більшу частину своїх доходів.

Іншою важливою стратегією є трансфертне ціноутворення, коли компанії визначають ціни на товари або послуги, що надаються між різними підрозділами однієї корпорації. Зміна цін може допомогти знизити податкові зобов'язання, наприклад, перенаправивши доходи до країни з нижчим

податком. Однак така практика повинна бути в рамках законодавства, оскільки порушення правил трансфертного ціноутворення може призвести до штрафів та податкових перевірок.

Міжнародні корпорації також використовують схеми податкових відрахувань та пільг. Багато країн пропонують податкові канікули або знижки для іноземних інвесторів, що дозволяє корпораціям знижувати витрати на відкриття філій або заводів на їхніх територіях. Наприклад, у деяких країнах можуть бути звільнені від податків прибутки, отримані від інвестицій у науково-дослідницьку діяльність або в відновлювальні джерела енергії.

Ще однією стратегією є використання офшорних юрисдикцій, де компанії можуть реєструвати свої дочірні компанії, щоб уникати високих податкових ставок. Офшорні юрисдикції часто пропонують дуже низькі податкові ставки, що дозволяє корпораціям зберігати більшу частину свого прибутку. Однак такий підхід може бути розцінений як ухилення від сплати податків, тому компаніям потрібно бути обережними, дотримуючись всіх міжнародних стандартів і правил.

Компанії також можуть використовувати механізм податкових кредитів і знижок для зменшення податкового навантаження. Наприклад, інвестиції в нові технології або екологічні проекти можуть бути частково компенсовані державою у вигляді податкових знижок. Це сприяє розвитку нових інновацій та допомагає бізнесу скоротити витрати.

Оптимізація податків є складним процесом, який потребує глибоких знань податкового законодавства та стратегічного планування. Застосування оптимальних стратегій дозволяє бізнесу не лише знизити податкові витрати, але й забезпечити стабільний розвиток на міжнародному рівні. Однак важливо враховувати, що надмірне використання податкових схем може призвести до негативних наслідків у вигляді штрафів або погіршення репутації компанії.

Таблиця 6.4 – Основні стратегії оптимізації податків

Стратегія	Механізм дії
Використання податкових угод	Мінімізація подвійного оподаткування
Трансфертне ціноутворення	Оптимізація внутрішньогрупових цін
Офшорні компанії	Реєстрація в юрисдикціях із низькими ставками
Реінвестування прибутку	Зниження податкового навантаження

Ці стратегії дозволяють міжнародним корпораціям не лише підвищити свою прибутковість, але й забезпечити ефективне використання ресурсів у глобальному масштабі.

БАЗОВІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Оподаткування – процес стягнення податків з компаній та фізичних осіб, який залежить від типу бізнесу, країни, у якій здійснюється діяльність, та застосовуваних податкових режимів.

Податкова політика – сукупність заходів, що визначають систему оподаткування на рівні держави, зокрема податки на прибуток, ПДВ та мита, а також принципи та стратегії збору податків, що впливають на діяльність міжнародних компаній.

Податки на прибуток – податки, що стягуються з чистого доходу компанії. Цей податок є одним з основних для міжнародного бізнесу та визначає ефективність ведення бізнесу у різних юрисдикціях.

ПДВ (Податок на додану вартість) – непрямий податок, що стягується на додану вартість на кожному етапі виробництва або продажу товарів і послуг, і є важливою складовою податкової політики на міжнародних ринках.

Мита – податки, що накладаються на товари, які імпортуються або експортуються через кордони держав. Мита є одним з основних інструментів регулювання міжнародної торгівлі.

Податкові угоди – угоди між країнами, що визначають правила оподаткування для компаній, щоб уникнути подвійного оподаткування доходів або активів, що створюються в межах двох чи більше країн.

Подвійне оподаткування – ситуація, коли одна й та сама сума доходу або активів підлягає оподаткуванню в двох чи більше країнах. Це може бути знижено за допомогою податкових угод.

Податкова оптимізація – практики та стратегії, які компанії використовують для зменшення своїх податкових зобов'язань, наприклад, через використання офшорних юрисдикцій або зміну структури компанії.

Податкове законодавство – сукупність законів, що визначають правила та умови оподаткування підприємств та фізичних осіб у певній країні або міжнародному контексті.

Цифровізація – процес впровадження цифрових технологій у бізнес-процеси, що також має вплив на податкову політику, оскільки виникають нові виклики для оподаткування в умовах цифрової економіки.